

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології**

Курсова робота
з івритської філології
на тему:

**СОЦІАЛЬНО-МОВЛЕННЄВІ СТИЛІ: СТИЛЬ ВЕРХІВКИ СУСПІЛЬСТВА,
КЛЕРЕКАЛЬНИЙ СТИЛЬ, ПРОФЕСІЙНІ МОВИ ТОЦО.**

Студента групи Івр 18-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми: мова іврит, єврейська
література та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.063 Східні мови та літератури
(переклад включно),
перша – іврит
Пономаренко Данило Володимирович

Науковий керівник:
викл. Клева Катерина Юрьївна

Допущений до захисту
«25» травня 2023 року

_____ Валігура О.Р.

(підпис)

(П.І.Б)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023 р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.....	6
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО- МОВЛЕННЄВИХ СТИЛІВ	6
1.1. Поняття, сутність та функціональне призначення мовленнєвих стилів.....	6
1.2. Зміст і структура текстів соціально-мовленнєвих стилів.....	10
РОЗДІЛ 2.....	10
ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОГО СТИЛЮ ВЕРХІВКИ ТА КЛЕРИКАЛЬНОГО СТИЛЮ	144
2.1. Специфіка та сфери використання соціально-мовленнєвого стилю верхівки	144
2.2. Сутність та особливості клерикального стилю мовлення.....	177
РОЗДІЛ 3.....	222
ХАРАКТЕРИСТИКА СТИЛІВ МОВЛЕННЯ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	222
3.1. Сутність та характеристика професійного мовлення	222
3.2. Стиль мовлення як професійний стандарт у журналістиці.....	255
3.3. Специфіка мовлення у юридичній та політичній сфері	299
ВИСНОВКИ	344
АНОТАЦІЯ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	376

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Існування різномітних мовленнєвих стилів, у тому числі й в українській мові, виступає в якості одного із основоположних показників їх розвитку, повноцінного функціонування та майбутнього прогресу. Обсяг та різноманіття кожного із соціально-мовленнєвих стилів визначаються на основі стану розвитку певної сфери існування, в межах якої використовується мова із своєрідними мовленнєвими засобами.

У цілому стильова система сучасних розвинених мов характеризується однотипністю, що зумовлено подібністю та спільністю існуючих навколишніх поза мовленнєвих реалій, явищ та предметів. Для кожного соціально-мовленнєвого стилю є характерним його формування із сукупності притаманних лише для нього мовних ознак, стилетвірних засобів лексичних, граматичних та фразеологічних засобів, що додатково обґрунтовує актуальність теми нашого дослідження.

Окремі аспекти та специфіки соціально-мовленнєвих стилів досліджувалися великою кількістю науковців, серед яких можливо виділити наступних: Н. Ботвина, В. Дубчинський, А. Коваль, Н. Кушнарєнко, Л. Мацько, Г. Онуфрієнко, Л. Симоненко, О. Семенов, В. Шейко та інших, у зв'язку із чим висловлювалися різні точки зору. Вченими сприймається функціональне призначення окремих соціально-мовленнєвих стилів, диференціації їх жанрових різновидів, текстових способів викладення матеріалів, екстралінгвістичних ознак науково стилю. Не дивлячись на підвищення інтересу до способів мовленнєвої діяльності, дане питання до цього часу досліджено ще не у повній мірі, що зумовлено системною побудовою різноманітних стилів.

Метою даної роботи є дослідження особливостей окремих соціально-мовленнєвих стилів: стилю верхівки суспільства, клерикального та професійного мовлення.

Згідно визначеної мети, **завданнями** роботи є:

- Визначити поняття, сутність та функціональне призначення мовленнєвих стилів;
- Дослідити зміст і структуру текстів соціально-мовленнєвих стилів;

- Проаналізувати специфіку та сфери використання соціально-мовленнєвого стилю верхівки;
- Визначити сутність та особливості клерикального стилю мовлення;
- Дослідити сутність та особливості професійного мовлення;
- Охарактеризувати стиль мовлення як професійний стандарт у журналістиці;
- Визначити специфіку мовлення у юридичній та політичній сфері.

Об'єктом дослідження є особливості різноманітних соціально-мовленнєвих стилів.

Предметом дослідження є особливості стилю верхівки суспільства, клерикального та професійних стилів.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження нами було використано цілу сукупність різноманітних методів. Зокрема, нами було використано зіставний метод, сутність якого полягає у проведенні співвідношення між лексичними, лексико-семантичними та системно-функціональними структурами окремих соціально-мовленнєвих стилів; конституально-інтерпретаційний метод було використано з метою вивчення специфічних особливостей значення окремих слів та словосполучень в різних соціально-мовленнєвих стилях.

Структура дослідження. Робота складається з вступу, 3 розділів основної частини (які мають підрозділи), висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО- МОВЛЕННЄВИХ СТИЛІВ

1.1. Поняття, сутність та функціональне призначення мовленнєвих стилів

Однією з центральних категорій стилістики виступає поняття «стиль». У мовознавстві під даною категорією пропонується розглядати сукупність мовленнєвих засобів, а саме слів, словосполучень, синтаксичних конструкцій та граматичних морфем, які підібрано у відповідності до мети, змісту та сфери спілкування. Як правило, функціональні стилі перебувають у протиставленні до літературних (романтизму, сентименталізму, реалізму, постмодернізму), а також експресивних (доброзичливості, фамільярництва, піронізму, зневажливості) тощо (Гапонова, Голенко, Леонова, 2012).

В українській мові прийнято виокремлювати п'ять основних видів, якими є: науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній та розмовний. До того ж, виділяють два додаткові стилі: конфесійний або клерикальний та епістолярний. Будь-який із перелічених стилів мовлення можливо охарактеризувати на основі таких критеріїв:

- 1) основне призначення стилю, тобто мета мовленнєвої діяльності;
- 2) сфера використання;
- 3) існування підстилів;
- 4) жанри, у яких проявляється стиль;
- 5) форми реалізації стилів, наприклад, у монологіях, діалогах чи полілогах;
- 6) основні риси стилю, у тому числі й мовленнєві (Гапонова, Голенко, Леонова, 2012).

У цьому зв'язку пропонуємо дослідити основні види мовленнєвих стилів більш детально.

Під науковими текстами слід розуміти основний елемент наукової комунікації; феномен дійсності та спосіб зовнішнього прояву реальності, побудова якого здійснюється з урахуванням системних елементів мовлення (Сурмін, 2008). При

цьому, використання виключно лінгвістичного підходу до розуміння наукових текстів є недоцільним, оскільки в них поєднуються не лише мовні й поза мовленнєві аспекти, але й соціальні. Зокрема, у відповідності до структурно-семантичного підходу текст прийнято розглядати в якості завершеного продукту творчої діяльності, за допомогою вивчення якого здійснюється виявлення його специфічних характеристик, у тому числі й семантичних і граматичних.

Наукові тексти є закінченим мовленнєвим утворенням, у якому зосереджено змістовні та структурно-граматичні елементи, реалізація яких провадиться в усній чи письмовій формах, із одночасною притаманністю замкнутості, зв'язності та наявності певної граматичної настанови. Принциповою категорією для наукових текстів є виразність та чистота мовлення, за допомогою чого забезпечується адекватність їх сприйняття. В якості об'єкту наукового дослідження науковий текст прийнято розглядати в трьох варіаціях, якими є наступні:

- він виступає в якості самостійного об'єкта вивчення, для якого є характерним існування тих чи інших наукових ідей, аргументування, обґрунтування, тобто викладення принципово нового чи вже відомого знання;
- інституціоналізують наукові знання, закріплюючи їх у науковій сфері, а також забезпечуючи налагодження наукової комунікації;
- виступає в якості джерела наукової методології та фактологічних відомостей, які отримує та аналізує дослідник;
- визнається зразком інтелектуальної продукції негативного чи позитивного характеру (Симоненко, 2005).

Наступним стилем є офіційно-діловий, який виступає в якості особливої мовної підсистеми, для якої є характерними власні стилістичні та семантичні особливості. Ключові особливості офіційно-ділового стилю мовлення полягають у нейтральному характері викладення змісту, високих показниках насиченості галузевою термінологією, а також стандартизованими мовленнєвими оборотами. До лексичної системи, за допомогою якої достатньо яскраво репрезентується офіційно-діловий стиль мовлення, можливо віднести компліментарну лексику, у тому числі й протокольні офіційні формули вічливості, за допомогою чого створюється особлива

тональність прикладів документів (Нарушевич, 2004).

Публіцистика – це особливий тип літературних творів, у яких висвітлюються, роз'яснюються актуальні питання суспільно-політичного життя, порушуються моральні проблеми. Предмет публіцистики – життя у суспільстві, економіка, екологія, політика, культура – все, ті аспекти, із якими людина зустрічається у повсякденні.

Публіцистичний стиль є ще журнально-публіцистичним, оскільки публіцистичні твори друкуються в газетах та журналах, адресованих масовому читачеві. Окрім цього, цей стиль представлений у публічних виступах по радіо, телебаченню, у промовах суспільно-політичних діячів на мітингах, з'їздах, зборах (в останньому випадку – в усній формі). Публіцистику називають своєрідним літописом сучасності, завдяки висвітленню найважливіших питань суспільства: політичних, соціальних, побутових, філософських, економічних, морально-етичних. Її увага звернена до питань виховання, культури, мистецтва тощо. Отже, тематика публіцистики, як і її жанрова різноманітність, нічим безмежна (Іванова, 2005).

Ще одним різновидом мовленнєвих стилів є художній, що нерідко постає в центрі уваги дослідників та висвітлюється за допомогою цілої низки визначень. Так, у науковій літературі запропоновано наступні підходи до розуміння художнього стилю мовлення:

1) художній дискурс, що знаходить своє відображення у художніх текстах, створює власний світ, наділений специфічним змістом, почуттями, експресією, а також такі обов'язкові елементи як цілісність його сприйняття читачем. До складових елементів художнього твору віднесено не лише лексичні складові, але й стилі мислення і мовлення самого автора, що репрезентуються за допомогою певних персонажів (Фролова, 2018);

2) сукупність художніх текстів, створених у результаті взаємодії цілей та намірів автора, реакцій читача, та також тексту як сукупності використаних знакових систем: тексту, мови і культури в цілому (Токарева, 2014);

3) тексти художнього стилю сприймаються в якості способу фіктивного відображення реальної дійсності; зображення, що створені самим автором; таким, у якому прослідковується відображення авторського світогляду та сприйняття світу,

його досвід та основні знання (Фролова, 2018);

4) комунікативний акт, ключовими характеристиками якого виступає бажання автора, із використанням власного твору, здійснити вплив на внутрішній духовний світ читачів, на його ціннісну систему, вірування, прагнення і переконання з метою їх зміни (Фролова, 2018).

У контексті досліджуваного питання на особливу увагу заслуговують особливості розмовного або побутового стилю, який виступає в якості інструментарію, що в сучасних умовах використовується як умова поширення освіченості, інтелектуального розвитку мовленнєвої свідомості носіїв мови, кожним суб'єктом українського соціуму, оскільки його основні аспекти засвоюються з дитинства. Основним призначення розмовного стилю є використання в якості засобу впливу та невимушеної комунікації, оперативного обміну думками, оцінювальними судженнями, відчуттями, вирішення певних питань. У розмовному стилі найбільш уживаними мовленнєвими засобами є наступні:

- використання емоційно-експресивної лексики, метафор, порівнянь, синонімії тощо;
- наявність суфіксів суб'єктивної оцінки, наприклад, зменшено-пестливих назв;
- переважання простих і коротких речень;
- часте використання займенників та дієслів і двома префіксами (наприклад, попо-, поза-, пона- тощо);
- використання спеціалізованих фразеологізмів, фольклори змів, діалектизмів, просторічних лексичних зворотів, скорочених слів та вигуків;
- має місце заміна термінологічних зворотів розмовними словами тощо (Бибик, 2011).

Як вже було зазначено вище, додатковими видами стилів в українській мові є конфесійний (клерикальний) та епістолярний. Так, конфесійний стиль має на меті обслуговування релігійних потреб окремих людей та суспільства у цілому. Він є стилем перекладної культової та оригінальної літератури. Конфесійний стиль характеризується небуденною урочистістю, піднесеністю, існуванням відповідних

засобів вираженості, у зв'язку із чим використовується під час проведення релігійних літургій, проповідей, молитов, требників, молитовників тощо (Приходна, 2006).

У свою чергу, основним призначенням епістолярного стилю виступає врегулювання правових, ділових та виробничих контактів, зв'язків між суб'єктами правовідносин, діловими партнерами, а також для підтримки відносин у певному колі спілкування та взаємодії. Епістолярний стиль використовується в офіційних міжколективних та міжособистісних відносинах, а також неофіційному спілкуванні. У цілому до епістолярного стилю віднесено офіційне та неофіційне листування, мемуари, щоденники, нотатки, записники, календарі тощо (Стилі сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні, 2019).

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що на сьогоднішній день в українській мові прийнято виділяти п'ять основних мовленнєвих стилів, якими є науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній та розмовний, а також додаткові – конфесійний та епістолярний. При цьому, кожен із досліджуваних стилів характеризується власними особливостями, сферою застосування та набором мовленнєвих зворотів, що дозволяє розмежовувати їх між собою.

1.2. Зміст і структура текстів соціально-мовленнєвих стилів

Протягом тривалого періоду одним із основних елементів мови виступає речення (синтаксема), проте починаючи з середини ХХ століття виникає нова галузь науки у сфері мовознавства, яка отримала назву лінгвістики, після чого дослідники акцентують увагу на зв'язному тексті як цілісному утворенні, єдності між змістом та формою. Саме текст прийнято розглядати в якості центральної ланки у комунікативному процесі, особливу роль в якому відведено науковій тематиці. При цьому, зазначене явище виступає в якості багатогранного та різнопланового, у зв'язку із чим відсутнє єдиний підхід до розуміння та визначення наукових текстів. Велика кількість науковців, використовуючи зазначене поняття, уникають його формулювання в якості універсального мовного елемента, або розглядають зазначене поняття через призму таких текстових ознак як послідовності, завершеності та

лінійності (Селігей, 2016).

У відповідності до позиції В. Одинцова, текстом визнається «група речень чи їх аналогів, що є упорядкованими з точки зору функціонально-сислової побудови, та виступають в якості завершеної смислової єдності, що зумовлено семантичним та функціональним взаємозв'язком між елементами. У свою чергу, Г. Чорновол зауважено, що під категорією «текст» потрібно розуміти висловлювання, для яких є притаманною наявність сукупність речень, змістовна та структурна завершеність (Симоненко, 2005).

Не дивлячись на те, що переліку загальновизнаних ознак текстів прийнято відносити їх цілісність, структурну побудову, зв'язність та завершеність, існує потреба в акцентуванні уваги на причинах, якими зумовлюють відсутність до цього часу єдиного підходу до розуміння даної категорії. Такий факт з точки зору О. Селіванової слід обґрунтовувати наступними чинниками:

- має місце абсолютизація його структурної побудови та граматичних складових елементів, що мають характер взаємопов'язування;
- притаманністю формально-структурної, жанрово-стилістичної різносторонності текстів та специфіки способів їх репрезентації;
- можливості використання багатопланових підходів до процесів лінгвістичного дослідження текстів: онтологічного, гносеологічного, лінгвістичного, психологічного, прагматичного, комунікативного, модального, структурного, когнітивного та соціально-історичного;
- звуженням функціонального призначення текстів до рівня складового елемента процесу комунікації, просередників, засобів та мети комунікативного процесу;
- абсолютизація у межах дефініції однієї чи декількох категорій тексту, у тому числі зв'язності (Селіванова, 2008).

Будь-який текст повинен мати чітку структуровану побудову, елементами якої виступають окремі розділи та параграфи. Існує потреба у тому, що кожен такий складовий елемент повинен бути відносно самостійним аналізом певного питання. Тобто, кожний складовий елемент підлягає аналізу, проте текст сприймається в якості

цілісного утворення, а не фрагментарного. Окрім поділу текстів на розділи (підрозділи) та параграфи, вони повинні мати деталізований поділ на значеннєві елементи, речення й абзаци. Доцільно зауважити, що занадто роздроблені тексти є більш складними для сприйняття, у зв'язку із чим утруднюється їх розуміння. У цьому зв'язку існує потреба в обґрунтуванні окремих абзацив та викладенні єдиної думки, одночасно вирізняючись композиційною побудовою.

Найбільш інформативними складовими елементами текстів є початок та закінчення абзацив; за допомогою інших речень лише здійснюється розкриття, деталізація та обґрунтування, конкретизація ключової думки чи виступають сполучними елементами. У процесі викладення матеріалу логічно не використовувати поняття, сутність яких неможливо трактувати однозначно. У текстах не доцільно використовувати повтори, особливо у висновках, оскільки їх написання передбачає здійснення переходу на новий рівень узагальнення та систематизації.

Тексти соціально-мовленнєвих стилів характеризуються стислим та ясним формам виразності, відповідаючи принципу «думкам просторо, а словам тісно». Саме завдяки такій вимозі досягається запобігання повторам, багатослів'ю, використанню зайвих слів, канцеляризмів тощо (Шевчук, Гаврилюк, Гаврилюк, 2016).

У свою чергу, тексти не повинні мати декларативний характер. З метою формування власних висновків стосовно певного процесу чи явища в обов'язковому порядку необхідно використання деяких аналітичних процедур: порівняння об'єктів між собою, виявлення специфіки, пошук тенденції тощо. Створення текстів супроводжується використанням творчого підходу, що нагадує написання шкільких творів з літератури. Так, у випадку гарного вивчення та обміркування літературних джерел, узагальнення ними власних спостережень, концентрації життєвого досвіду, активізуються механізми творчої роботи, а таке фактично «складається сам собою». При цьому, це не є характерним для людей у дорослому віці, оскільки увесь процес створення ними замінюється на процес інтеграції чужих досліджень чи взагалі узагальненням чужих думок (Сурмін, 2008).

Позитивний вплив на якісні характеристики текстів здійснює перечитування тексту автором із точки зору стилю викладення, мовленнєвих характеристик та

літературної значимості. З метою досягнення зазначеної цілі існує потреба у зверненні особливої уваги на остаточне редагування текстів, внесення поправок та змін. У випадку представлення пропозицій необхідно викладати їх стисло, приймаючи до уваги узгодження відмінків (Сурмін, 2008).

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що соціально-мовленнєві стилі є особливим жанровим різновидом, у якому поєднуються власні позиції та їх обґрунтування. Саме це сприяє визначенню тих обставин, що спочатку здійснюється характеристика сучасному стану досліджуваного у тексті питання, викладення теоретичних та методологічних положень аналізу, характеризується його основні етапи та отримані результати. Потім надається логічне обґрунтування вирішено раніше сформульованих проблем та представляються результати і напрями їх практичного використання. При цьому, при створенні текстів є необхідним врахування цілої низки вимог та рекомендацій, що сприяють полегшенню їх розуміння і трактування.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОГО СТИЛЮ ВЕРХІВКИ ТА КЛЕРИКАЛЬНОГО СТИЛЮ

2.1. Специфіка та сфери використання соціально-мовленнєвого стилю верхівки

Для соціально-мовленнєвого стилю верхівки є притаманним високий рівень лексичної насиченості термінологією у різноманітних сферах, у тому числі політичній, художній, а також використання стандартизованих мовленнєвих оборотів. Специфічна лексика виступає в ролі ключової основи соціально-мовленнєвого стилю верхівки, оскільки саме на його базі провадиться формування комунікативного процесу, із одночасним дотриманням лексичних вимог та співвідношенням із відповідним стилем. В даному випадку до категорії соціально-мовленнєвих зворотів стилю верхівки можливо віднести назви окремих художніх, дипломатичних, політичних, культурних закладів, а також інших категорій. При цьому варто зауважити, що такі лексичні характеристики є притаманними не лише для української мови, але й для іноземних мов, у тому числі й івриту.

Обсяг кожного окремого лексичного шару в загальній структурі соціально-мовленнєвого стилю верхівки не є рівномірним. Так, якщо загальноживані лексичні звороти у своїй сукупності формують більшу частину елементів, то спеціальні терміни сприяють забезпеченню формування особливого характеру документів.

На використання спеціальної лексики здійснюють суттєвий вплив також інші лексичні звороти, наділені особливим стилістичним забарвленням. Так, наприклад, у соціально-мовленнєвому стилі верхівки, а особливо у листуванні, активно використовуються літературні лексичні обороти, які надають дипломатичним документам більш урочистої значимості, акцентуючи увагу на їх важливості (Moutzouris, 2017). До зазначеної категорії також прийнято відносити етикетну та компліментару лексику.

Окрім цього, актуальними для соціально-мовленнєвого стилю верхівки є

використання наступних мовленнєвих оборотів:

— прикметників, які характеризують відношення до адресата повідомлення як до суб'єкта, який користується глибокою та щирою повагою з боку адресанта. Наприклад, «המייסד של מדינת ישראל ארוחת ערב שרק לפני שנתיים איש לא היה חולם שהיא אפשרית.» (Ми сиділи за обідом неподалік від могили Давида Бен-Гуріона, батька-засновника держави Ізраїль);

— якісні прикметники, через які розкривається функціональне призначення епітетів. Наприклад, «אנחנו בונים את הארץ המובטחת, לא רק הגענו לארץ המובטחת» (Ми не лише досягли обітованої землі, ми будуємо обітовану землю);

— прислівники, що мають подібне один до одного значення (Шугаєв, 2014).

Правила дипломатичного етикету вимагають використання окремих лексичних одиниць, що сприймаються як історизми, наприклад, маестро, королева тощо (Лещенко, 2017). Більшість із цих протокольних форм є достатньо поширеними у практиці застосування.

Використання стандартизованих мовленнєвих оборотів соціально-мовленнєвому стилі верхівки має місце внаслідок типового та неодноразового ситуативного повторення. Вживання таких оборотів вимагає мінімального рівня зосередження у процесі сприйняття їх змісту, внаслідок чого мова йде про прискорення процесів комунікації, сприяючи недопущення витрачання зусиль та часу на пошук доцільних висловлювань.

Стандартизація в багатьох випадках потребує відмови від зовнішніх переваг висловлювання для зрозумілості та зручності його оформлення. Відтак, синоніми у соціально-мовленнєвому стилі верхівки є «зайвими» засобами, а в окремих випадках їх використання є недоцільним та нелогічним. В даному випадку мова йде виключно про такі мовленнєві звороти у соціальному стилі верхівки, які характеризуються високим рівнем стандартизованості. Наприклад, «הוקמו קבוצות עבודה העוסקות בסוגיות של . מוזן-ביטחון, טכנולוגיה, אנרגיה, מים, חינוך» (Створено робочі групи, які займаються питаннями технологій, продовольчої безпеки, енергетики, водопостачання, освіти) .

Інформаційна частина лексики соціально-мовленнєвого стилю верхівки характеризується вживанням стилістично високих, синтаксично повних структур, які

демонструють дотримання протоколу й норм увічливості. У досліджуваному соціально-мовленнєвому стилі комунікативні ситуації сприймаються через призму суб'єкта мовлення. У даному випадку прийнято використовувати фрази, застосування яких дозволяє передати значимість певної особистості та її ролі в суспільстві. Специфіка використання дієслів у соціально-мовленнєвому стилі верхівки полягає у переважній їх належності саме до дієслівної групи, внаслідок чого забезпечується безперервність процесу передачі, а також комунікативного процесу в цілому (Орап, 2014).

Багатоманіття мовленнєвих оборотів, широкий вибір різноманітних тонкощів мовного етикету в соціально-мовленнєвому стилі верхівки викликає можливість для зміни тональності спілкування, починаючи від «вишуканої люб'язності» та закінчуючи «стриманим вічливим невдоволенням», що має чітко визначену мету, зумовлено ситуацією та типом комунікації. Кожному різновиду текстів соціально-мовленнєвого стилю верхівки притаманні власні структурні особливості та лексичне наповнення, яке визначається комплексом екстралінгвістичних умов формування та комунікативним його завданням. Має місце існування своєрідної форми оперативної реакції стосовно певного факту, ситуації чи події життя, які відомі адресанту, і застосовуються для вирішення невідкладних потреб. Це визначає загальну стильову установку цієї групи лексики у мові іврит: не лише як виклад інформації, але й коментарі до неї (Михалюк, 2013). Наприклад, «אנשי העולם כולו, אנשי המזרח התיכון. צריכים או מי, מי שבחר בדרך השלום, מצבו של מי טוב יותר: להסתכל סביבם ולשאול את עצמם ?המלחמה בדרך שבחר» (Народи Близького Сходу, люди всього світу повинні озирнутися навколо і запитати себе: чия ситуація краща, той, хто обрав шлях миру, чи той, хто обрав шлях війни?).

За функціональним призначенням лексика соціально-мовленнєвого стилю верхівки напряму залежить саме від мовних характеристик івриту. При цьому, лексичні особливості соціально-мовленнєвого стилю верхівки свідчить про те, що вплив жанрових особливостей має неоднорідний характер. У цілому для соціально-мовленнєвого стилю верхівки є характерною наявність наступних рис: логічне викладення, офіційність, беземоційний характер, точність та стереотипність

застосування. До того ж мовну основу соціально-мовленнєвого стилю верхівки складають загальноживані лексичні обороти нейтрального характеру, що використовуються в сукупності із спеціальними та термінологічними категоріями.

Специфіка лексичних мовних засобів в івриті у контексті соціально-мовленнєвого стилю верхівки знаходить своє відображення у різноманітних поширених та недостатньо поширених мовних формулюваннях, що побудовані із урахуванням безпосередньої специфічної термінології та формул етикету. Категорії та термінологічні обороти визнаються основною лексичною одиницею досліджуваної сфери спілкування, що віднайшло своє офіційне закріплення у різноманітній документації, спеціальних словниках і глосаріях.

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що ключова специфіка соціально-мовленнєвого стилю верхівки полягає у притаманності для нього нейтрального характеру; високих показників насичення дипломатичними, художніми, культурними та міжнародно-правовими термінологічними оборотами. До системної структури лексики, за допомогою якої репрезентується соціально-мовленнєвого стилю верхівки, віднесено компліментарну лексику, наприклад, офіційних протокольних оборотів дипломатичної вічливості, внаслідок чого формується специфічний тон затверджених форм спілкування.

2.2. Сутність та особливості клерикального стилю мовлення

На сьогоднішній день спостерігається підвищення уваги суспільства до релігійної сфери, у зв'язку із чим йде мова про відродження клерикального стилю мовлення. При цьому, у науковій літературі прийнято використовувати й інші терміни на позначення лексики, що має відношення до людських вірувань, наприклад, «церковна лексика», «релігійна лексика», «біблійна лексика», «конфесійна лексика» тощо. Проте, у відповідності до позиції П.А. Якимова, зазначені поняття варто розмежовувати, оскільки релігійна лексика використовується не лише для позначення реалій християнського світу, але й лексем для відображення ісламу чи буддизму; до церковної лексики автором віднесено таку, яка використовується переважно в храмах,

а біблійну – в текстах Святого письма (Тележкіна, 2012).

У контексті даного дослідження варто звернути увагу на те, що клерикальний стиль мовлення тісно пов'язаний із мовою іврит, оскільки саме вона виступає в якості спідкоємиці давньоєврейської біблійної та постбіблійної мов. У відповідності до лінгвістичних досліджень, майже 22 % сучасного івритку складає термінологія біблійного походження, ще 22 % - це лексика, успадкована від давньоєврейської мови, 16 % - лексика, сформована під впливом середньовічного періоду та 40 % - інноваційна термінологія (Бакуліна, 2013).

Характерними особливостями клерикального стилю, які сприяють його відмежуванню від інших стилів, є притаманність для нього книжності, урочистості та піднесеності. Як з цього приводу зауважено Т.А. Коць (2010), будь-які тексти клерикального стилю пронизані художньою образністю, за допомогою чого забезпечується відтворення духового світу людини. Також для клерикального стилю характерна наявність різноманітних художніх троп, які віднаходять своє зовнішнє вираження за допомогою перифраз, метафор, символізму, алегорій тощо. Наприклад, голуб використовується для зображення Святого Духу, вода є символом очищення від гріховності, зміє зображує злу людину тощо (Ільїна, 2020).

У текстах клерикального стилю достатньо поширеним є використання старослов'янizmів, а також запозичень із грецької та латинської мов, що зумовлено історичними аспектами його розвитку. До того ж, для нього є притаманною варіативність на будь-якому рівні, наприклад, на лексичному рівні прослідковується використання таких лексем як «завіт» і «заповіт».

Невід'ємним елементом клерикального стилю є використання специфічних фразеологічних зворотів. Так, фразеологічні одиниці прийнято використовувати у промовах, проповідях, молитвах, а також інших різноманітних різновидах публічних виступів, що має на меті підвищення емоційного впливу на адресата. Як з цього приводу зауважено П.С. Дудик, для лексики клерикального стилю є притаманною тематична спеціалізація, стандартизація, певна незвичність, а також відмежованість від інших стилів (Дудик, 2005).

До граматичних особливостей клерикального стилю віднесено домінування у

синтаксичних конструкціях роповідних, простих та складних речень, як правило синтаксично повних. До того ж, має місце відокремлення синтаксичної подібності початкових конструкцій, що знаходить свій прояв у використанні тих самих службових слів.

На синтаксичному рівні для клерикального стилю притаманний інверсивний порядок слів, через який розкривається більш урочисте піднесення мовлення релігійного змісту. У той же час, інверсія є характерною не лише для словосполучень, але й речень.

Враховуючи те, що лексична система виступає в якості своєїрідної сукупності лексично-тематичних парадигм, серед клерикалізмів можливо виділити декілька основних груп. Так, Ю.І. Браїлко (2005) пропонує поділяти релігійну лексику на декілька великих лексико-семантичних груп: 1) у яких відображено релігійний зміст; 2) не пов'язані з релігійним змістом.

До першої групи належать стилістично марковані клерикалізми, наприклад, Бог, Діва Марія, Каїн, митрополит тощо. У свою чергу, до другої категорії віднесено стилістично нейтральні клерикалізми, у семантичній структурі якої прослідковується семантика книжності та урочистості, наприклад, глас, веує, воскреснути тощо. До останнього різновиду також можливо віднести стилістично нейтральні категорії, які за межами клерикального стилю не набуватимуть певного стильового значення, наприклад, чаша, хліб, вино тощо. Як з цього приводу зауважує Н.Я. Дзюбишина-Мельник, дещо «інакше зі словами ридати, оскверняти, уста, чоло, отець, діяння, рамено. Їхнє лексичне значення “світське”, проте саме їм віддається перевага в конфесійному стилі, а не синонімам плакати, розповісти, поганити, губи, лоб, батько, діла, плече. Їхнє стилістичне значення – урочисте» (Дзюбишина-Мельник, 2008).

Не зважаючи на існування поділу клерикалізмів на дві вищепредставлені групи, є можливість їх розмежування на окремі лексико-тематичні групи. У цьому зв'язку пропонуємо проаналізувати більш детально такі лексико-тематичні групи в івриті. Так, ключовими категоріями виступають такі базові назви як Бог, Матір Божа, Ісус Христос, Святий дух, ангел. У межах зазначеної групи виділяються наступні підгрупи: 1) найменування Бога та ангелів; 2) найменування диявола та його слуг; 3)

найменування служителів Бога. Наприклад, «באמת נוכל ואהיותינו מאחינו אכפתיות ידי על "רק"», «הקדוש האב של למסר באמת יקשיבו שלנו הפוליטיים שהמנהיגים מקווים "אנו. אמר, הזה" השלום את לממש, הארכיבישוף של ולמסר» (Тільки піклуючись про наших братів і сестер ми можемо справді реалізувати цей мир. Ми сподіваємося, що наші політичні лідери справді присухаються до послання Святійшого Обця, а також до послання архієпископа Джастіна Волбі та пастора Яна Гріншилдса).

Окрему роль відіграють найменування служителів церкви, наприклад, Папа, єпископ, патріарх, пастор, монах, диякон, дяк, митрополит, священник, архімандрит, архієпископ тощо. До іншої тематичної групи віднесено найменування святих, наприклад, мученик, праведник, духівник, чудотворець, святий тощо. Наприклад, «ממורמר אדם היה לא הוא, בנדיקטוס האפיפיור הכנסייה של בהיסטוריה רבות פעמים שקרה.» (Я хотів чітко сказати, хто такий Папа Бенедик, він не був озлобленою людиною).

Враховуючи те, що у релігії важливу роль відіграють певні дати, то їх назви також можливо віднести до окремої лексико-тематичної групи, наприклад, Різдво, Пасха, Великдень, Трійця, Покрова тощо. Іншу групу складають найменування обрядів, наприклад, соборування, хрещення, сповідь, миропомазання, говіння, літургія, причастя, молебень тощо. Також окрему лексико-тематичну групу складають найменування постів, наприклад, Великий піст, Петрів піст, Спасівка, Успенський піст, євхаристійний піст тощо. Наприклад, «בלילה. בעולם הקטנים הדברים את להעריך צריך.» «ידי על בעניין זלזול ידי על בו לפגוע, אלוהים של באהבתו לפגוע וזה אחד פחד רק לנו יש, שיהיה הזה האהבה» (Ми повинні цінувати маленькі речі у світі. У цю ніч любові, яка буде Так, у нас є лише страх, а саме: зачепити любов Бога, заподіяти йому біль, применшуючи це питання своєю байдужістю).

До окремої групи лексико-тематичної групи віднесено найменування церковної атрибутики, наприклад, ікона, хоругва, ладанка, свіча, миро, жезл, проскурка тощо; назви одягу священнослужителів, наприклад, підризник, риза, митра, скуфія, облачення диякона чи священника, орар, мантия тощо. Також лексико-тематичну групу становлять географічні назви, наприклад, Гетсиманський сад, Голгофа, Софія, Києво-Печерська лавра тощо. Наприклад, «דרכי "שתי, בגולגולתא כיצד בזוכרו דרשתו את החל הקדוש האב» «התנגשו מחשבה» (Святійший Отець розпочав свою проповідь зі згадки про те, як на

Голгофі «зіткнулися два способи мислення»).

На позначення окремих релігійних течій та їх прихильників можуть використовуватися такі терміни як християнство, буддизм, мусульманство, старовір, ісламізм тощо. До цієї самої групи варто віднести лексичні звороти, що використовуються для позначення атеїстичності людських поглядів, наприклад, відступник, атеїст, єретик тощо. Наприклад, «הנביא איתו הביא חדשים דברים אילו בדיוק לי הראה» – אנושיות וחוסר רוע רק שם ותמצא, מוחמד שראה כפי האמונה את להפיץ כדי בחרב להשתמש ההוראה כמו – «Покажи мені, які саме нові речі приніс із собою пророк Мухаммед, і ти знайдеш лише зло і нелюдність там - як, наприклад, інструкція використовувати меч для поширення віри, як що він її бачив).

Серед загальних релігійних термінологічних зворотів домінуючу роль відіграють іменники та прикметники (наприклад, духовність, божественний, забобони, віра, релігійність тощо), за допомогою яких зазвичай надається текстам піднесене та стверджувальне емоційне забарвлення. До того ж, аналогічні лексичні засоби є притаманним для текстів, що характеризуються повчальним спрямуванням, пропагувальними ідеями, утвердженню моральних принципів та релігійних канонів.

Лексичні звороти, що використовуються з метою позначення релігійних осіб та біблійних персонажів, виступаючи при цьому в якості загальних назв (наприклад, апостол, ангел, преподобний, пророк тощо), у тому числі й в івриті, є характерними для проповідей та текстів історичної тематики. Як правило, вони використовуються у процесі тлумачення легенд або притч (Ільїна, 2020).

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що клерикальний стиль виступає в якості особливого стилю в сучасній українській мові, для якого притаманна ціла низка усталених особливостей. До того ж, у клерикальному стилі прослідковується збереження рис класичної сакральної мови, якими є: урочистість, пафосність, піднесеність, каноністичний характер окремих конструкцій та жанрів. Своєрідність є притаманною і для лексики клерикального стилю, що формується з окремих маркованих слів, синонімів, запозичень, а також тропеїчної образності.

РОЗДІЛ 3

ХАРАКТЕРИСТИКА СТИЛІВ МОВЛЕННЯ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Сутність та характеристика професійного мовлення

За загальним правилом, професійне мовлення трактується з точки зору широкого і вузького значення. У відповідності до широкого значення, під такою категорією слід розуміти комунікативні навички і якості, які властиві професіоналу, на відміну від дилетанта. В даному випадку професіоналом вважається особа, яка має значний досвід та високі професійні стандарти.

У свою чергу, у вузькому значенні під поняттям професійного мовлення розуміються особливості, які притаманні саме для окремого виду діяльності. Професійне спілкування є важливим засобом та умовою вирішення завдань у певній сфері професійної діяльності. Люди керуються особистими мотивами поза межами своєї діяльності, проте у процесі виконання професійних обов'язків їх мета та специфіка спілкування має визначатися в залежності від характеру та потреб професійної діяльності. У науковій літературі одночасно із категорією «професійного спілкування» достатньо часто прийнято використовувати термін «ділове спілкування». Варто звернути увагу на те, що зазвичай вони використовуються в якості синонімів (Кульчицький, 2021).

До того ж, у психологічній літературі виділяють два типи мовлення: неформальне і формальне. Перше є суб'єктивним, тобто не регламентованим, оскільки його мета і характер багато у чому визначаються особистими стосунками людей, наприклад, між матір'ю і дитиною, між чоловіком і дружиною. Формальне обумовлюється соціальними функціями людини та регламентується за формою і змістом, зокрема, між керівником та підлеглими.

Ділове мовлення належить до формального та здійснюється у відповідності з певними правилами, спрямовується на встановлення контактів і підтримку зв'язків між зацікавленими у спільній діяльності суб'єктів. У відповідності до позиції С.І.

Ожегова, під категорію «ділове мовлення» потрібно розуміти таке, що має безпосереднє відношення до суспільної службової діяльності чи робочої сфери. У діловій сфері людина перебуває на протязі значної частини свого життя. У ній кожен індивід відіграє власну роль, в залежності від його специфічних особливостей, наприклад, фахівця, керівника, підлеглого, колеги тощо. Кожна роль виконується у певній ситуації і регламентується певними соціальними нормами та правилами (Симоненко, 2005).

Для ділового мовлення є притаманним те, що його мета обґрунтована завданнями тієї чи іншої сфери діяльності, наприклад, у виробничій, науковій, обслуговуючій сферах. Тредова діяльність передбачає комунікацію між собою усіх учасників таких відносин, виступаючи в якості своєрідного засобу забезпечення її ефективності. Так, не зважаючи на форму здійснення професійної мовленнєвої діяльності, воно вважається діловим при умові, що її визначальна сутність полягає у соціально значимій спільній діяльності (Берестенко, 2013).

Особливості ділового мовлення є більш помітними у порівнянні з неформальним спілкуванням. Так, якщо у неформальному мовленні відсутнє попереднє планування, не визначено його мету та зміст, то у діловому спілкуванні має місце попередня підготовка, планування, визначення методів та змісту взаємодії, а також прогнозування можливого результату. Як правило у звичайній розмові люди можуть спілкуватися на різноманітні теми навіть у випадках, коли вони не пов'язані між собою, що зумовлено інформативністю у її характеру. Натомість, ділова розмова, зазвичай, не може виходити за межі попередньо визначеної тематики, відрізняється конструктивним характером і спрямована на вирішення конкретних завдань з метою досягнення поставлених цілей, що притаманно і для мови іврит.

До того ж варто звернути увагу на те, що у процесі звичайної розмови перед її учасниками не постає обов'язковість прийняття остаточних рішень чи вчинення певних дій. Натомість, у процесі ділового спілкування усі висновки, які було зроблено, як правило, внаслідок взаємного погодження позиції, виступають в якості обов'язкових, що передбачають подальшу взаємодію партнерів.

Досліджуючи ключові структурні елементи комунікаційного процесу, Є.В.

Руденським виділено наступні характерні особливості ділового спілкування, які також притаманні для іврити: предметом виступає спільна справа та відношення до неї учасників; існування потреби у діловому спілкуванні, що пов'язано із виробничою необхідністю у процесах вирішення проблем та ведення переговорів; мотивами ділового спілкування виступають інтереси кожної із сторін; мовні дії регламентуються встановленими правилами поведінки і мають формальний, рольовий, тобто не особистісний характер; метою ділового спілкування виступає розв'язання професійних та соціальних завдань (Дубовик, 2015).

Отже, діловим мовленням в івриті є специфічна форма комунікації між окремими індивідами, в основну якої покладено встановлення норм та спрямування на ефективне провадження спільної діяльності. Ділове мовлення є притаманним для людей, які здійснюють діяльність у певних сферах. Воно зумовлено існуванням загальних соціально-психологічних закономірностей, орієнтуючись на успішну та ефективну реалізацію професійних обов'язків, у томці числі обміну пропозиціями, поглядами, вимогами, мотивами. Метою професійного спілкування є вирішення конкретних питань, укладення договорів, а також налагодження відносин між суб'єктами професійної діяльності.

Як було зазначено І.П. Радомським, ділове спілкування потрібно відмежовувати від професійного, оскільки воно є значно ширшим. Так, професійне спілкування є діловим та здійснюється в умовах конкретної професійної діяльності і враховує її специфічні особливості. Оскільки для будь-якої професії передбачається існування певних умінь, знань, навичок, то окрім загальних знань, необхідно враховувати і специфічні закономірності ділового спілкування, які мають відношення до конкретної професії (Симоненко, 2005).

У цьому зв'язку науковцем було зауважено, що професійне спілкування потрібно розглядати в якості процесу встановлення і підтримки прямого чи опосередкованого тими чи іншими засобами контакту, обумовленого професійно значущими цілями, що допускають відповідальність за їх реалізацію. Суб'єктом професійного спілкування у певній сфері діяльності виступає саме фахівець у даній галузі, а також інша особа, з якою він веде діалог, що зумовлено його професійними

інтересами.

Саме такі ключові характеристики професійного спілкування в івриті як його цільова спрямованість та відповідальність, впливають на необхідність контролю за ходом спілкування. Свідомо контролювати кожен свій поведінковий акт, кожне висловлювання в процесі бесіди достатньо складно. Зокрема у випадку, коли у процесі спілкування приймає участь особа, яка не є професіоналом високого рівня, то її спроби здійснювати контроль за ситуацією можуть викликати скутість та неприродність поведінки. Натомість, коли такий контроль здійснюється особою, яка на достатньо високому рівні володіє технікою професійного спілкування, то воно не тягне за собою певної зовнішньої напруженості.

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що професійне мовлення виступає в якості своєрідного творчого, керованого процесу обміну повідомленнями, налагодження взаємодії у процесі різноманітних видів процесійно спрямованої комунікації. Використання професійного стилю мовлення має місце в окремих сферах діяльності людини, відображаючи її особливості та виступаючи в якості невід'ємного елемента. При цьому, для професійного мовлення є характерним використання спеціальної термінології, яка поширена та є звичною у відповідній сфері діяльності.

3.2. Стиль мовлення як професійний стандарт у журналістиці

Для фахівця у сфері журналістики є важливим забезпечення високого рівня мовленнєвої компетентності, обізнаність у правилах, на основі яких сформовано основні мовні конструкції у мові іврит та повідомлення, а також провадиться їх трансформація. Існує потреба в умінні логічного, послідовного подання усного чи письмового матеріалу, при цьому зберігаючи вимоги стосовно вимови слів та наголосів, вживання окремих термінів, використання граматичних форм і синтаксичних конструкцій (Кондратенко, 2018).

Існує потреба в урахуванні «лексичних ідентифікаторів чистоти мовлення» на івриті, активізація роботи у напрямку уникнення використання таких

позалітературних складових елементів як плеоназми, тавтологія, канцеляризми, штампи, просторічна лексика, макаронізми, жаргонізми, іншомовні слова тощо. До того ж, варто акцентувати увагу на існуючі труднощі у слововживанні, виникненні складнощів при правописі, неузгодженостей між мовними одиницями, правилах культури мовлення тощо. Як з цього приводу зауважено у науковій літературі, «...важливі знання правил оперування комунікативними синтаксичними одиницями, а також знання про особливості використання мовних засобів залежно від типу, стилю мовлення, зображувально-виражальних засобів мови» (Орап, 2014).

Журналіст – не просто третя сторона, що зображує події, а їх безпосередній учасник, яким активно відстоюється власна позиція. Ключовим завданням журналістської діяльності виступає безпосередня участь у різноманітних заходах і подіях, формування суспільної думки, поширення настановок та закликів до певних дій. Це зумовлює формування значимих стилетворних рис журналістської діяльності, серед яких оцінність, емоційність та пристрасність. Питання, які вивчаються журналістами, викликають хвилювання у мільйонів людей (наприклад, економіка держави, конфлікти на етнічному ґрунті, порушення прав людини тощо). У цьому зв'язку є неможливим донесення їх до широкого загалу із використанням літературної, сухої мови. До того ж, функція впливу, яка є основоположною в журналістській діяльності, зумовлює виникнення потреби у використанні оціночних мовленнєвих засобів.

Сутність інформаційної функції у діяльності журналіста має на меті відображення цілої низки стилетворних рис, якими є: логічність викладення, точність, офіційність, стандартизованість. Враховуючи те, що журналістські матеріали готуються у терміновому порядку, що зумовлено підвищеною зацікавленістю суспільства, журналістами використовуються різноманітні прийоми, стійкі мовленнєві звороти (кліше), частотні мовленнєві засоби тощо. Саме це зумовлює високий рівень стандартизації журналістського мовлення, оскільки забезпечує оперативність підготовки сюжету чи публікації. Використання існуючих мовленнєвих стандартів не лише заощаджує час журналіста, сприяючи оперативному реагуванню на певні події, але й полегшує сприйняття інформації споживачами. Отже,

одночасне використання стандартизованості та експресивності виступає в якості однієї з ключових рис журналістського професійного мовленнєвого стилю в івриті (Камінська, 2015). Наприклад, «היום גם ציבוריות הופעות ביטל ארדואן: טורקיה» (Туреччина: Ердоган також скасував сьогодні публічні виступи).

Враховуючи те, що журналістська діяльність спрямована на донесення інформації широкому загалу, основним аспектом у процесі підбору засобів мовлення виступає їх загальна доступність. Журналістами повинні уникатися незрозумілі для читачів вузькоспеціальні терміни, діалектні чи жаргонні звороти, іншомовна лексика, абстрактні образи та складні синтаксичні конструкції. Мовленнєвий стиль журналіста є достатньо відкритою системою мовлення, у зв'язку із чим вони мають змогу звертатися до використання елементів інших функціональних стилів, а також використовувати різноманітні лексичні звороти в залежності від змісту новин, які є необхідними та достатніми для відображення подій чи їх героїв (Павленко, 2004). Наприклад, «של עירום תמונות 68 נמצאו במחשבו: מין בעבירות הואשם א"ת מאוניברסיטת פרופסור» (Професора Тель-Авівського університету звинуватили в сексуальних злочинах: «На його комп'ютері знайшли 68 оголених фотографій неповнолітніх»).

Важливу роль у журналістських публікаціях на івриті відіграє наявність авторського стилю, тобто притаманна для того чи іншого журналіста манера написання. Створення образу автора, через який можна висловити своє особисте ставлення до проблеми, також практикується журналістами деяких творчих колективів, партій, організацій, внаслідок чого формується колективний образ оповідача; у нарисах журналіст наділяється індивідуальним образом; у памфлетах чи фейлетонах він виступає в ролі умовного іронічного, непримиренного, критично налаштованого оповідача. Проте, не зважаючи на жанр, позиція автора є аналогічною до бачення журналіста, яким представлено матеріал споживачам. Наприклад, «קמפיין ול» (З огляду на наклепницьку кампанію Високого суду та плагіат коаліції, перемога протестувальників є героїчною).

Специфіка журналістського професійного стилю полягає у тематичному та

стилістичному різноманітті; широкому спектрі загальноживаної, нейтральної книжкової та розмовної лексики і фразеології. Обрання мовленнєвого матеріалу здійснюється на основні теми публікації. Також важливу роль відіграють оціночні лексичні та фразеологічні звороти. Має місце переплетіння розмовно-просторічних та книжкових слів і висловлювань, що сприяє формуванню яскравого образу для читача. Журалісти нерідко використовують термінологію у переносному значенні, проте це не виключає можливості її вживання у точному значенні в певному контексті (Іванова, 2005). Наприклад, «הכיסאו בין ליפול האיבה פעולות לקורבנות לתת אסור» (Не можна допускати, щоб жертви бойових дій провалились крізь землю).

Для журналістського професійного мовленнєвого стилю в івриті є притаманним поєднання контрастних за стилістичним забарвленням слів та словосполучень, оскільки має місце використання літературної та розмовної, високої та побутової лексики. Використання різнопланових лексичних та фразеологічних зворотів напряму залежить від жанру, у зв'язку із чим підпорядковується принципам естетичної обумовленості. Наприклад, «אביב בתל במסעדה ברקת ניר מול שהפגינו לאחר נעצרו מפגינים שני» (Двох протестувальників заарештували після демонстрації перед Ніром Баркатом у ресторані Тель-Авіва).

Для синтаксису журналістського професійного мовленнєвого стилю є притаманними правильність та чіткість побудови речень мовою іврит, а також простота і зрозумілість конструкцій. Має місце використання монологічного мовлення (як правило в жанрах аналітичного спрямування), діалогів (інтерв'ю), прямого мовлення. Журналістами професійно застосовуються різноманітні синтаксичні прийоми з експресивним забарвленням, наприклад, незвичне порядкове розташування слів (інверсія), постановка риторичних запитань, звернень, спонукальних та окличних речень. У журналістському професійному стилі мовлення простежується наявність усіх різновидів односкладних речень, зокрема номінативних, конкретних, невизначених чи узагальнених особистостей, безособових (Васильєва, 2010). Наприклад, «מוגנות חיות שהחזיק בחשד נעצר הצפון תושב: בזוחלים סמים» - «סמי מעבדת והפעיל» (Наркотики в рептиліях: жителя Півночі затримали за підозрою в утриманні заповідних тварин - і роботі нарколабораторії).

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що професійне мовлення журналіста, займає важливе місце у системі комунікації, що обґрунтовано популярністю публіцистичних видань на протязі тривалого періоду. До ключових лексико-семантичних характеристик текстів публіцистичного стилю нами віднесено використання оцінної лексики, яка відрізняється яскравим емоційним забарвленням, великим обсягом кліше та фразеологічних зворотів, скорочень і аббревіатур, використання слів іншомовного походження, неологізмів.

3.3. Специфіка мовлення у юридичній та політичній сфері

Як вже зазначалося вище, ключовим елементом у професійному спілкуванні юриста є комунікація. Під категорією «комунікації» варто розуміти певний процес обміну інформації між окремими суб'єктами. Як правило, такий обмін інформацією здійснюється шляхом використання вербальних та невербальних засобів.

У випадку взаємодій шляхом використання вербальної комунікації, допускаються промови, для яких є характерним особливий набір фонетичних, лексичних та синтаксичних елементів, що не є виключенням і для мови іврит. Тобто, можливо зазначити про те, що найважливішим інструментом у професійному спілкуванні юриста виступає його форма, яка у ньому знаходить свій прояв. Саме мова перебуває у тісному взаємозв'язку з процесами спілкування між людьми. За допомогою промови існує можливість для вираження соціально-психологічних особливостей людини, її мислення, спрямованостей, ставлення до об'єктивної реальності тощо.

Для юристів є характерним використання різних мовних форм, а також здійснення оцінювання мовної поведінки інших осіб. Зокрема, до промови інших осіб варто відноситися як до окремого джерела інформації, у тому числі й на підтвердження певних обставин справи. До того ж, варто звернути увагу на те, що наприклад, промова свідка чи інших учасників судового процесу, у випадках набуття форми показів, виступає в якості відомостей, які наділяються силою доказів. Натомість, в інших випадках таких осіб варто розглядати як суб'єктів, якими

повідомлено певну інформацію. Саме процесуальне оформлення показань певної особи спрямоване на те, аби підвищити їх достовірність, спонукати таких осіб відповідально ставитися до власних висловлювань (Циганій, 2017).

Особливості мовної поведінки юриста безпосередньо пов'язані з його освітою, вихованням, соціальним статусом. Висловлювання юриста у процесі професійного спілкування нерідко наповнені правовими поняттями, містять мовні конструкції, у відповідності до правил мовного етикету, які впливають на встановлення та підтримку психологічного контакту, порозуміння учасників.

Варто звернути увагу на те, що для юристів пред'являються підвищені вимоги стосовно його культури спілкування, що може відповідно вплинути на його професійний авторитет. У процесі провадження своєї діяльності, юристи мають постійно вдосконалювати навички свого спілкування та підвищувати рівень свого культурного розвитку. У процесі ділового спілкування юристів є важливим володіти здатністю не лише висловлювати власну позицію мовою іврит, але й прислуховуватися до себе, одночасно оцінюючи власну переконливість, зрозумілість, доречність вживання певних слів та словосполучень, ступінь емоційного забарвлення своєї вимови тощо (Циганій, 2017). Наприклад, «*היא מהווה סכנה ברורה לאפקטיביות מערכת*» (Становить явну небезпеку для ефективності судової системи щодо захисту закону, прав людини та правової незалежності).

У контексті досліджуваного питання існує потреба в акцентуванні уваги на специфіці мовлення на івриті у політичній сфері. Специфіка політичного стилю мовлення полягає у тому, що він спрямований на боротьбу за владу. Учасниками політичної комунікації виступають очільники держав або інші політичні діячі, які мають право приймати участь як у внутрішніх, так і зовнішніх політичних процесах. Політичний стиль можливо ототожнювати із театральним, оскільки передбачає необхідність оволодіння ораторським мистецтвом. У політичному мовленні є необхідним використання власного політичного красномовства з метою переконання мас, проте відсутня обов'язкова вимога стосовно стриманості та коректності. Основними ознаками політичного мовленнєвого стилю можливо визнати наступні:

1. Має специфічне коло учасників спілкування, що складається зі спеціально підготовлених співробітників, членів дипломатичного корпусу, а також вищих урядовців, які мають владні повноваження та володіють найбільш повною інформацією для реалізації політичних і дипломатичних функцій одночасно. у політичному дискурсі комунікація відбувається між трьома учасниками: адресантом (мовцем – політичним діячем, який претендує на владу), прямим адресатом (іншим мовцем – найчастіше політичним антагоністом-суперником) та адресатом-спостерігачем (народ) (Косьянова, 2012). Наприклад, «היא גוף "מועצת זכויות האדם של האו"ם ברשות, בסוריה, במקום לגנות את הפרות החוזרות ונשנות של זכויות האדם באיראן. מוטה ולא יעיל יש במועצה מי שהחליטו היום למתוח ביקורת על מדינת ישראל על, הפלסטינית ובמקומות רבים אחרים בעולם יש במועצה מי שהחליטו היום למתוח ביקורת על מדינת ישראל על, הפלסטינית ובמקומות רבים אחרים בעולם יש במועצה מי שהחליטו היום למתוח ביקורת על מדינת ישראל על» (Рада ООН з прав людини є упередженим і неефективним органом. Замість того, щоб засудити неодноразові порушення прав людини в Ірані, Сирії, Палестинській автономії та багатьох інших місцях у світі, у раді є ті, хто вирішив сьогодні розкритикувати Державу Ізраїль за рішення провести реформу, яка тільки зміцнення демократії в Ізраїлі. Який абсурд).

2. Наявність у ньому своєрідних мовних зворотів або особливих дискурсивних формул, прийнятих у дипломатичному спілкуванні. Особлива увага приділяється, насамперед, тим формулам, що використовуються для звернення, заключного комплімента, правильного титулування адресата. Ці формули змінюються в залежності від адресата послання, його змісту, жанру, але в кожному окремому випадку правилами регламентований вид документа або форми, які є обов'язковими до вживання в розмові того чи іншого типу (Косьянова, 2012). Наприклад, «מדינת ישראל» (Держава Ізраїль і надалі залишатиметься сильною та процвітаючою демократією, яка захищатиме права людини).

Мова політичного стилю може розглянутися як специфічний різновид юридичного дискурсу. У відповідності до позиції В.В.Калужної лексика політичного дискурсу представлена трьома групами: лексична основа будь-якого документа – загальноновживана лексика; спеціальна лексика, характерна для офіційно-ділового викладу в цілому і політичного дискурсу зокрема; наукова і технічна термінологія

(Згурська, 2010). Враховуючи позицію науковиці можливо стверджувати, що до спеціальної лексики на івриті відносяться назви організацій, органів, процедур, посадових осіб, титулів, посад, назв документів, їх складових частин, а також лексика, пов'язана зі сторонами, що домовляються.

Науково-технічна термінологія має у політичному стилі мовлення інші функції, аніж у своїх підсистемах, оскільки у політичному дискурсі вона не розкриває особливостей поняття, а лише називає їх. Основною функцією такої термінології є номінація та конкретизація поняття чи проблеми, адже вони є лише фоном для вирішення політичних чи соціальних питань. Це і зумовлює особливі функції науково-технічного пласту термінів у політичному стилі мовлення. Дана група термінів у політичному дискурсі слугує не для наукових, а для інформативних цілей. Тематичні підгрупи науково-технічних термінів залежать від тематики документу чи організації (בלתי אונסקו чи שלום ירוק). Це зазвичай економічна, юридична, екологічна, технічна чи військова термінологія (Петровська, 2021).

У процесі взаємодії вищепредставлених термінологічних систем відбувається становлення політичної термінологічної системи, яка абсорбує терміни цих підмов, тим самим змінюючи їх семантику і когнітивний потенціал. Щодо загальноновживаної лексики, то у політичному мовленні такі категорії часто мають інше значення, аніж закріплено у словниках. Так, загальноновживана лексика у політичному дискурсі може функціонувати як спеціальна термінологія політичного спілкування (Петровська, 2021). Наприклад, «שנה להשגת שוויון מגדרי 300נותרו, זכויות הנשים בעולם נמצאות בסכנה» (Права жінок у світі під загрозою, до досягнення гендерної рівності залишилося 300 років).

Так звані дискурсні маркери в івриті теж можна виділити в окрему групу спеціальної лексики. Вони допомагають розкрити суть проблеми, що розглядається в документі, сигналізують про початок, кінець, логічні зв'язки тексту. Це різнопланові одиниці: сполучники, частки, прислівники, часто словосполучення. Дискурсні маркери мають інформативну функцію у політичному дискурсі, оскільки вони характеризують політичний підстиль та жанри політичного мовлення зокрема. Створення будь-якого тексту політичного стилю мовлення передбачає суворого дотримання вимог протоколу та правил етикету, за допомогою яких визначається

спосіб обрання мовних засобів, що використовуються учасниками у процесі спілкування (Петровська, 2021).

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що юридичний та політичний професійні стилі мовлення виступають в якості ключового об'єкта міждисциплінарного дослідження, для якого є характерною наявність цілої низки власних специфічних особливостей. Найбільш важливими диференційованими ознаками юридичного та політичного мовлення визнаються наявність специфічного кола учасників, а також притаманних виключно для такого різновиду дискурсу мовних кліше і протокольних оборотів, використання яких забезпечує успішну реалізацію зовнішньополітичного курсу держави, захисту її прав та інтересів, юридичних та фізичних осіб шляхом використання правових та політичних інструментів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можливо сформулювати наступні висновки.

1. На сьогоднішній день в мові прийнято виділяти п'ять основних мовленнєвих стилів, якими є науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній та розмовний, а також додаткові – конфесійний та епістолярний. При цьому, кожен із досліджуваних стилів характеризується власними особливостями, сферою застосування та набором мовленнєвих зворотів, що дозволяє розмежовувати їх між собою.

2. Соціально-мовленнєві стилі є особливим жанровим різновидом, у якому поєднуються власні позиції та їх обґрунтування. Саме це сприяє визначенню тих обставин, що спочатку здійснюється характеристика сучасному стану досліджуваного у тексті питання, викладення теоретичних та методологічних положень аналізу, характеризується його основні етапи та отримані результати. Потім надається логічне обґрунтування вирішено раніше сформульованих проблем та представляються результати і напрями їх практичного використання. При цьому, при створенні текстів є необхідним врахування цілої низки вимог та рекомендацій, що сприяють полегшенню їх розуміння і трактування.

3. Ключова специфіка соціально-мовленнєвого стилю верхівки полягає у притаманності для нього нейтрального характеру; високих показників насичення дипломатичними, художніми, культурними та міжнародно-правовими термінологічними оборотами. До системної структури лексики, за допомогою якої репрезентується соціально-мовленнєвого стилю верхівки, віднесено компліментарну лексику, наприклад, офіційних протокольних оборотів дипломатичної вічливості, внаслідок чого формується специфічний тон затверджених форм спілкування.

4. Клерикальний стиль виступає в якості особливого стилю в сучасній українській мові, для якого притаманна ціла низка усталених особливостей. До того ж, у клерикальному стилі прослідковується збереження рис класичної сакральної мови, якими є: урочистість, пафосність, піднесеність, каноністичний характер окремих конструкцій та жанрів. Своєрідність є притаманною і для лексики

клерикального стилю, що формується з окремих маркованих слів, синонімів, запозичень, а також трохеїчної образності.

5. Професійне мовлення виступає в якості своєрідного творчого, керованого процесу обміну повідомленнями, налагодження взаємодії у процесі різноманітних видів процесійно спрямованої комунікації. Використання професійного стилю мовлення має місце в окремих сферах діяльності людини, відображаючи її особливості та виступаючи в якості невід'ємного елемента. При цьому, для професійного мовлення є характерним використання спеціальної термінології, яка поширена та є звичною у відповідній сфері діяльності.

6. Професійне мовлення журналіста, займає важливе місце у системі комунікації, що обґрунтовано популярністю публіцистичних видань на протязі тривалого періоду. До ключових лексико-семантичних характеристик текстів публіцистичного стилю нами віднесено використання оцінної лексики, яка відрізняється яскравим емоційним забарвленням, великим обсягом кліше та фразеологічних зворотів, скорочень і аббревіатур, використання слів іншомовного походження, неологізмів.

7. Юридичний та політичний професійні стилі мовлення виступають в якості ключового об'єкта міждисциплінарного дослідження, для якого є характерною наявність цілої низки власних специфічних особливостей. Найбільш важливими диференційованими ознаками юридичного та політичного мовлення визнаються наявність специфічного кола учасників, а також притаманних виключно для такого різновиду дискурсу мовних кліше і протокольних оборотів, використання яких забезпечує успішну реалізацію зовнішньополітичного курсу держави, захисту її прав та інтересів, юридичних та фізичних осіб шляхом використання правових та політичних інструментів.

Анотація

סיכום

ערכנו מחקר, כאשר המטרה היא לקבוע את המאפיינים של "סגנונות דיבור חברתיים" של סגנון צמרת החברה, דיבור פקידותי ומקצועי. ישנם 5 סגנונות עיקריים שנמצאים בשפה, וישנם גם נוספים. לכל סגנון יש מאפיינים משלו שהדגשנו. לכל מקצוע פוליטי או משפטי יש דיבור משלו (דיאלקט), שהוא מקום תקשורת חשוב.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бакуліна, Н. (2013). Лінгвістичні засади добору змісту навчання на лексичному рівні мови іврит у формуванні лінгвокультурологічної компетентності молодших школярів. Відновлено з: https://lib.iitta.gov.ua/705848/1/BDPU_13_NB.pdf.
- Берестенко, О. (2013) *Культура професійного спілкування*. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка».
- Биби́к, С. (2011) Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. *Українська мова*. 4. 22-31.
- Браї́лко, Ю. (2005) *Конфесійна лексика у творчості українських поетів 60–80-х років ХХ століття (семантико-стилістичний аспект)*. (автореф. дис. ... канд. філол. Наук). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ.
- Васильє́ва, Е. (2010) Особливості передачі змісту україномовних публіцистичних статей англійською мовою. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2. 121-127.
- Гапонова, Є., Голенко, В., Леонова, Н. (Ред.) (2012). *Українська мова (за професійним спрямуванням)*. Дніпропетровськ: НМетАУ.
- Дзюбишина-Мельник, Н. (2008) Слововживання у сакральному тексті як відображення активних процесів у конфесійному стилі від 60-х рр. ХІХ століття до початку ХХ століття. *Наукові записки НаУКМА*. 85. 9–14.
- Дубовик, С. (2015) Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу. Відновлено з: https://www.psych.kiev.ua/%D0%94%D1%83%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_%D0%A1.%D0%93._%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B

D%D1%8F_%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85_%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B2_%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8_%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%85_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%83

Дудик, П. (2005). *Стилістика української мови*. Київ: Академія.

Згурська, В. (2010) Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 23.535–542.

Іванова, О. (2005). Поняття газетно-публіцистичного стилю у перекладознавстві та особливості перекладу англійських газетних текстів на українську мову. Відновлено з: <https://www.sworld.com.ua/index.php/philosophy-and-philology-411/linguistics-and-foreign-languages-in-the-world-today-411/10714-411-0353>.

Льїна, О. (2020). Мовностилістичні особливості конфесійного стилю української мови. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 1. 44-50.

Камінська, І. (2015). Особливості газетно-публіцистичного стилю як системи функціонування суспільно-політичних мовних жанрів. Відновлено з: <http://intkonf.org/kaminska-i-kpedn-dmitrova-t-v-osoblivosti-gazetno-publitsistichnogo-stilyu-yak-sistemi-funksionuvannya-suspilno-politichnih-movnih-zhanriv/>.

Кондратенко, Н. (2018). *Методика формування комунікативної компетентності майбутніх журналістів на засадах лінгвокультурології* (дис.. ... канд.. пед.. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ.

Косьянова, О. (2012). Політичний дискурс: загальні характеристики поняття. Відновлено з: http://confcontact.com/2012edu/tom1/33_Kosjanova.htm.

Коць, Т. (2010). *Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі*. Київ: Логос.

Кульчицький, В. (2021). Сутність і структура сформованості професійного мовлення студентів – медичних сестер у процесі фахової підготовки. *Медсестринство*. 3. 4-7.

Лещенко, Д. (2017). Прагматичний аспект дискрепцій одягу в англomовному публіцистичному дискурсі. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації*. 10. 67-70.

Михалюк, О. (2013). Семантика та прагматика ключової лексики текстів дипломатичного протоколу. *Теоретична і дидактична філологія*. 15. 292 – 301.

Нарушевич, О. (2004). Прагматичний аспект функціонування спонукальній конструкцій в офіційно-діловому стилі мовленні. *Записки з українського мовознавства*. 4. С. 33 – 39.

Орап, М. (2014). Мовленнєва компетенція та мовленнєва діяльність у структурі мовленнєвого досвіду особистості. Відновлено з:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VsRnltexU9kJ:www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe%3FI21DBN%3DLINK%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D%26S21REF%3D10%26S21CNR%3D20%26S21STN%3D1%26S21FMT%3DASP_meta%26C21COM%3DS%262_S21P03%3DFILA%3D%262_S21STR%3DVKhnpu_psychol_2014_48_22&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

Павленко, Н. (2004). Збереження поетичного потенціалу метафор при перекладних трансформаціях. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 17. 200-202.

Петровська, Н. (2021). Особливості перекладу термінів англomовних дипломатичних документів. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 1. 139-148.

Приходна, Н. (2006). Особливості конфесійного стилю української мови. *Культура народів Причорномор'я*. 92. 37-39.

Селігей, П. (2016). *Світло і тіні наукового стилю*. Київ: НАН України. Інститут

мовознавства ім.. О.О. Потебні.

Селіванова, О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля.

Симоненко, Т. (2005). *Основи наукового мовлення*. Черкаси: ЧНУ ім.. Богдана Хмельницького.

Стилі сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні.

Ділова українська мова: лекція. (2019). Відновлено з: <https://kum.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/45/2019/03/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-3.-%D0%A4%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%96.pdf>.

Сурмін, Ю. (2008). *Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація*. Київ: НАДУ.

Тележкіна, О. (2012). Конфесійна лексика в поетичному потрактуванні Дмитра Павличка. *Лінгвістика*. 1. 93-98.

Токарева, Т. (2014). Особливості вживання часових форм у текстах художнього стилю (на матеріалі німецької мови). *Наукові записки*. 2. 149-155.

Фролова, І. Омецинська, О. (2018). Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 87. 52-61.

Циганій, С. (2017). Формування культури професійно-правового спілкування в мабутніх юристів у процесі фахової підготовки. (дис. ... канд.. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти). Національний авіаційний університет. Київ.

Шевчук, Г., Гаврилюк, І., Гаврилюк, Т. (Ред) (2016). Основні вимоги до написання наукової статті. Львів: ВІППО.

Шугаєв, А. (2017). Особливості перекладу документів міжнародного права. Відновлено з: <http://eprints.zu.edu.ua/18821/1/statia17.pdf>.

Moutzouris, M. (2014). Sending and receiving: immunity sought by diplomats coming criminal offences. Retrieved from: <https://repository.globethics.net/handle/20.500.12424/2159845>.